

Pilnutėlė salė žmonių, neabejingų lietuvių literatūros maestro – rašytojui, poetui, dramaturgui Vincui Mykolaičiui-Putinui. Jo eilėms, romanui „Altorių šešėly“ ir pagaliau gyvenimo istorijai. Tam, į ką pastarajame biografiniame romane „EMMI“ gilinosi charizmatiška ir puikiai mokanti pasakoti poetė, rašytoja Aldona Ruseckaitė. Savaitgalį Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekoje vyko naujosios knygos pristatymas.

Likimo pirštas

Aldona Ruseckaitė teigia: sukaupęs tiek medžiagos apie V. Mykolaitį-Putiną tiesiog negali tylėti. Kita vertus, tarsi pirštu vis baksnojo likimas.

„Kodėl šįsyk ėmiausi Putino? Rašydama apie Maironį turėjau didžiulį archyvą, informacijos, išmaišiau ne tik Lietuvą. Jau toje knygoje minėjau ir V. Mykolaitį-Putiną – abu su Maironiu profesoriavo, bendravo, yra lankęsis svečiuose. Kada rašiau apie Žemaitę, sužinojau, kad ir Putinas norėjo apie ją kurti romaną, tačiau tada jam buvo pasiūlyta kita tema – 1863 metų sukilimas. Mačernis buvo Putino studentas. Salomėja Nėris – geriausia Putino žmonos Emilijos draugė, kartu nuomojosi butą. Taip vis susidurdavau su šia išskirtine asmenybe, tačiau pati norėjau apie ją rašyti ir dėl to, kad jauste jaučiau Mykolaičių šeimos sanklodą. Jo šeima nuo maniškės gyveno vos 12 km atstumu. Ta pati suvalkiečių tarmė, tas pats santūrumas, uždaras ir šaltokas santykis. Tai, kad kiekvienas gyveno tarsi sau, turėjo įtakos Putinui ir jo pasauliui. Tai akivaizdžiai atsispindi ir romane „Altorių šešėly“. Griežtas tėvas, slapta apkabinanti motina – todėl nepasakysi, kad nėra meilės. Be to, pažinojau brolių, artimuosius, aplinką“, – pasakojo romano „EMMI“ autorė.

Raktas

Iš pradžių galvosūkis buvo, kokį raktą pasirinkti, kaip rašyti apie Putiną.

„Tada prieš akis stijo 4 moterys – stulpai, ant kurių pasistatė jo gyvenimas: motina Magdalena, sesuo Magdalena, žmona Emilija ir mūza Irena. 4 vyrų, kurie turėtų tokios įtakos, gyventų šalia ir formuotų kūrybą, asmenybę, nebuvo“, – teigė A. Ruseckaitė.

Pirminis romano pavadinimas buvęs kitoks – „Vilko plaukas“.

„Pabaigusi rašyti tekstą nunešiau leidyklos direktorei, o ši sako: klausyk, šiomet jau išleidome knygą, kurių pavadinime yra žodis „vilkas“. Gal galėtume apsieiti be to? Iš tiesų rašydama rankraštį pati jį vadinau „EMMI“ – tai 4 moterų vardų pirmosios raidės. Tiesa,

perdėliotos, kad būtų skambiau. Taip ir pavadino oficialiai“, – prisiminė autorė.

Motina ir sesuo

Meilė, atlaidumas, pagarba, rūpestis ir pasiaukojimas. Visa tai uždaram, jautriam, vienišam rašytojui suteikė keturios svarbiausios moterys jo gyvenime.

Vyriausias sūnus šeimoje, motinai Magdalenai jis buvo tarsi akies vyzdys. Jos svajonė buvo, kad Vincas taptų kunigu, išsimokslintų, gautų parapiją, kur išdidžiai leistų senatvę ir ji pati. Deja, viltys žlugo. Apie tai, kad sūnus iš tikrųjų vedė, sužinojo iš spaudos. Vis dėlto mama sugebėjo sūnui atleisti, kad ir kiek jai tai kainavo.

Pasak A. Ruseckaitės, kaltę ir žinojimą, kad įskaudino šeimą, visą gyvenimą nešiojosi ir pats Putinas. Tai buvo jo Achilo kulnas. Visgi tai nesutrukdė rašytojui keliasdešimt metų nelankyti gimtinės ir artimųjų, neatvažiuoti net ir į tėvo laidotuves (prisibijojo giminių ir kaimynų kalbų). Grįžo palaidoti po trejų metų mirusios mamos, bet ir tada vienas – be žmonos, su kuria susijungė civiline santuoka.

Knygos autorės teigimu, visgi tai nereiškė, kad Putinas buvo atsiribojęs nuo artimųjų. Jis slėpė kūrybines ambicijas, tai, kad rašo, tačiau visada priimdavo į svečius užsukusius brolius ir seseris, su jais bendraudavo, padėdavo.

Keliolika metų jaunesnę seserį Magdalena jis pasiėmė gyventi pas save vos 17 metų. Sąlyga buvo viena – susidraugauti su Putino žmona Emilija. Seserį auklėjo, diegė vertybes, leido į mokslus. Ši prisidėjo prie buitinių dalykų. Bet ir čia buvo nubrėžta riba – neįsileido į vidinį kūrybinį pasaulį. „Altorių šešėly“ rankraščius mergina galėdavo paskaityti, tačiau ne komentuoti, diskutuoti ar klausti paaaiškinimų.

Viskas pasikeitė Magdalenai emigravus į Australiją. V. Mykolaitis-Putinas ėmė apgailestauti per menkai bendravus, o draugystė tęsėsi nuoširdžiais laiškais. A. Ruseckaitės žodžiais, Magdalena yra puiki poetė, gavusi įvairių apdovanojimų, tad „norisi ją pastatyti šalia brolio“. O jų laiškuose – vien Vincas ir jo kūryba. Magdalena rūpinosi jos sklaida, populiarinimu, saugojimu užsienyje.

Ramstis ir mūza

Iš Panevėžio apskrities, Biržų r. Vabalninko, kilusi žmona Emilija buvo ramstis, ant kurio laikėsi Putino butas. Jos rūpesčiu ir dėka vyras galėjo atsidėti tam, kas iš tiesų jam buvo svarbu – kūrybai ir dėstymui.

„Apie Emiliją buvo sunku rašyti, nes apie ją pripasakota daug neigiamų dalykų. Net ir nuvažiavusi į Vabalninką buvau paklausta: kam taip gražiai apie Emiliją? Juk buvusi tik kunigą suviliojusi „paleistuvė“. Dažnai vadinama primityvia, nemandagia ir grubia, tačiau juk studijavo muzikos, o pasirinko lietuvių kalbos pedagogiką. Tai praktiška, tačiau vienmylė moteris, kurios tikslas buvo turėti Vincą Mykolaitį-Putiną, santuokos laukusi 9 metus. Visiškai pasišventusi vyrui, už savo meilę sumokėjusi pernelyg didelę kainą“, – teigia A. Ruseckaitė.

Poros santykiai buvo sudėtingi. Iš pradžių ji netgi buvo įleidžiama į kūrybinį procesą – perrašinėdavo rankraščius, tačiau vėliau šis darbas atiteko kitiems. Vaikų nesusilaukė, tad atgaiva buvo sūnėnai, dukterėčios. Emilijai teko susitaikyti ir su tuo, kad jos vyro gyvenime yra kita – kur kas jaunesnė mūza, studentė Irena.

„Taip, matyt, žmona galiausiai neatlaikė – Putinui mirus nesilaikė notaro nepatvirtinto testamentu. Kita vertus, stebina išsaugotoji ketvirta „Altorių šešėly“ dalis, kurioje Emilija vadinama neišsilavinusia, jai metamas dar vienas kaltinimas – esą nebuvo įkvėpėja, kad vyras rašytų. Moteriai, ir taip viską atidavusiai savo vyrui?“, – stebisi romano „EMMI“ autorė.

Na, ir pagaliau ketvirtoji – Irena. Mylimoji (meilė abipusė), mūza, su kuria rašytojas rodėsi viešai – nesislapstė, bendradarbiavo ir kūrybinėje plotmėje. Būtent ji įkvėpė dvi paskutines Putino poezijos knygos – „Būties valanda“ ir „Langas“. Jai vienintelei buvo patikėti jo dienoraščiai (Irenos sprendimu, iki 2040 metų jie neprieinami viešai). Būtent ši moteris pasirinko Putino kūrybiniu palikimu, parašė studiją apie rašytoją, kūrė muziejų.

Tebūnie

Bibliotekoje vykusiame vakare šnekėjo ne tik A. Ruseckaitė. „EMMI“ ištraukas skaitė kunigas, literatas Justas Jasėnas. Puikiu ekspromtu tapo renginyje jo sukurtas ir garsiai perskaitytas savotiškas apibendrinamasis, baigiamasis tekstas – impresija.

„Ir skaičiau knygą, ir klausiausi. Toks jausmas, kad apie gyvenimą juk ir iš gyvenimo juk. Be saldybės, be smerkimo. Be patetikos ir sakralizacijos. Natūraliai – koks yra, buvo, galėjo būti. Stipriai ir esmingai pajusta. Suvalkietė kalba apie suvalkietį. Didelis dalykas. Mes norėtume, bet nesugebėtume. Apie Vincą Mykolaitį-Putiną – iš labai arti. Per tas, kurios buvo arčiausiai. Garai, kad buvo. Gerai, kad taip. Kad tokios. Bet tebūnie“, – perskaitė kun. J. Jasėnas.

„EMMI“ – penktasis Aldonos Ruseckaitės biografinis romanas apie garsias Lietuvos literatūros asmenybes. Autorė remiasi archyvine medžiaga, ją nuosekliai ir atidžiai tyrinėja, romane nemažai panaudota ir niekur neskelbtų faktų, kurie kartu su literatūrine išmone dar labiau priartina prie sudėtingos iškilaus klasiko asmenybės.

2012–2019 m. skaitytojai sulaukė A. Ruseckaitės romanų apie Salomėją Nėrį, Žemaitę, Maironį, Vytautą Mačernį.

Asta Sarapienė

Komunikacijos specialistė

